

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА ІНСТИТУТ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР**

**ПІДВИЩЕННЯ
ВРОЖАЙНОСТІ ТА
ЯКОСТІ ЗЕРНА НОВИХ
СОРТІВ ПШЕНИЦІ
ОЗИМОЇ
ЗА ЕКОЛОГІЧНО
АДАПТИВНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ
ВИРОЩУВАННЯ
(Науково-методичні
рекомендації)**

**Дніпро
2025**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА ІНСТИТУТ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

**ПІДВИЩЕННЯ ВРОЖАЙНОСТІ ТА ЯКОСТІ ЗЕРНА НОВИХ
СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ЗА ЕКОЛОГІЧНО АДАПТИВНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ**

(науково-методичні рекомендації)

Дніпро - 2025

УДК 633.11«324»:631.5:57.014

DOI: 10.31867/2025.01.10.01-32/09

Затверджено: *Вченою радою ДУ Інститут зернових культур НААН України (протокол № 12 від 11.09.2025 р.)*

Рекомендації підготували:

М. М. Солодушко, О. О. Педаш, І. І. Гасанова, О. М. Друмова, Я. В. Астахова, Н. О. Завалипів, І. Ю. Стручаліна, А. А. Накашідзе, А. О. Семяшкіна, О. М. Ківгіла

Рецензент: доктор с.-г. наук, професор, завідувач кафедри рослинництва ДДАЕУ Циліурик О. І.

Відповідальний за випуск: кандидат с.-г. наук І. І. Гасанова

Підвищення врожайності та якості зерна нових сортів пшениці озимої за екологічно адаптивних технологій вирощування: науково-методичні рекомендації / М. М. Солодушко, О. О. Педаш, І. І. Гасанова та ін. ДУ ІЗК НААН, 2025. 32 с.

В рекомендаціях узагальнено результати досліджень з питань агротехнологічних заходів підвищення врожайності та якості зерна нових сортів пшениці озимої за екологічно-адаптивних технологій вирощування.

Розраховано на керівників і спеціалістів сільськогосподарських підприємств, наукових працівників аграрного профілю, фермерів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

За довідками звертатись:

49009, м. Дніпро, вул. Вернадського Володимира, 14
Державна установа Інститут зернових культур НААН України
Тел. (068) 518-11-90, (056) 732-43-03
E-mail: inst_zerna@ukr.net, ozyimi.izk@gmail.com
www.institut-zerna.com

© ДУ Інститут зернових культур НААН України, 2025

ВСТУП

Збільшення виробництва високоякісного зерна пшениці озимої в Україні є критично важливим завданням для сільського господарства у найближчі та в подальші роки. Цього можна досягти за допомогою сучасних екологічно адаптивних технологій вирощування, які враховують особливості регіону, а також біологічний потенціал нових, високопродуктивних сортів. Застосування таких технологій дозволяє не лише збільшити врожайність нових сортів пшениці, а й отримати високоякісне зерно, що відповідає вимогам харчової та переробної промисловості. Зерно з поліпшеними технологічними властивостями користується підвищеним попитом як серед внутрішніх споживачів цієї продукції, так і на зовнішньому продовольчому ринку. Воно є стратегічним товаром та може забезпечувати гарантоване зростання прибутків для держави. Але вирощування такого зерна залежить від цілого ряду факторів, а саме від погодних умов упродовж вегетації рослин цієї культури, сортових особливостей та агротехнологічних заходів вирощування.

Традиційно склалося так, що степова зона є найбільшим виробником зерна пшениці озимої в Україні. Щорічно посівні площі цієї культури в Степу становлять 45–55% від загальної площі всіх посівів. Виробництво зерна пшениці озимої в даному еколого-географічному регіоні досягає в кращі роки понад 10 млн т, а приміром, в сприятливому 2021 р. зібрано рекордний врожай (понад 17 млн т), що склало близько 57% всього виробництва цього виду продукції в країні (31,4 млн т). Серед областей України, які суто знаходяться у зоні Степу, найбільші валові збори зерна забезпечуються, як правило, в Одеській, Запорізькій, Дніпропетровській та Херсонській. Лідерами за посівними площами та валовими зборами зерна пшениці озимої в Лісостеповій зоні є Харківська та Вінницька області, а в Поліссі – Чернігівська, Львівська та Волинська.

Згідно із статистичними даними середня врожайність пшениці озимої в Україні у останні 25 років залежно від погодних умов під час вегетації цієї культури та технології вирощування змінювалася з 1,41 т/га у 2003 р. до 4,67 т/га у 2023 р.

Але необхідно зазначити, що потенційні можливості пшениці озимої суттєво вищі порівняно з наведеними даними. Її урожайність в Україні значно відстає від аналогічних показників в Китаї та країнах Західної Європи. За підвищення середньої урожайності пшениці в нашій державі до рівня провідних європейських країн валовий збір зерна може бути не менший, ніж 35–40 млн т щороку. Такий обсяг зернової продукції може повністю забезпечити внутрішні потреби країни і значно збільшити експортні поставки.

Використання нових сортів пшениці озимої, які мають підвищену стійкість до несприятливих умов вирощування, є основою для стабільного виробництва зерна. Такі сорти характеризуються кращою посухостійкістю, що є запорукою стабільного розвитку рослин навіть за дефіциту опадів. Це спонукає зерновиробників значну увагу приділяти правильному вибору сортового складу та технологічним елементам, ефективність яких може бути достатньо різною залежно від погодних умов конкретного року.

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ЕКОЛОГІЧНО АДАПТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ

Екологічно адаптивні технології вирощування базуються на комплексному підході, що включає кілька взаємопов'язаних аспектів:

- *Вибір сортів.* Важливим фактором забезпечення стабільних врожаїв зерна є вибір сортів, адаптованих до конкретних ґрунтово-кліматичних умов та які мають підвищену стійкість до хвороб, шкідників, посухи і низьких температур;
- *Способи обробітку ґрунту* повинні забезпечувати збереження структури ґрунту, ґрунтової вологи та мікроорганізмів, зменшення ерозії та покращення водопроникності;
- *Оптимізація строків сівби.* Оптимальні строки сівби дозволяють рослинам пшениці озимої сформувати розвинуту кореневу систему у осінній період вегетації, що підвищує їх морозо- та посухостійкість;
- *Сівозміна.* Використання під пшеницю озиму таких попередників, як чорний пар, вико-вівсяна суміш на зелений корм, еспарцет,

ДУ Інститут
зернових культур
НААН України

ДУ Інститут зернових культур НААН України
49009, м. Дніпро, вул. Вернадського Володимира, 14
тел. (068) 518-11-90, (056) 732-43-03
E-mail: inst_zerna@ukr.net, ozyimi.izk@gmail.com
www.institut-zerna.com